87-003 HVEPSEVÅGE – PERNIS APIVORUS – HONNEY BUZZARD - WEPSENBUSSARD

Hvepsevågen (Pernis apivorus) i Århus amt

Af Jørgen Terp Laursen

Af Danmarks 9-10 regelmæssigt ynglende rovfuglearter er Hvepsevågen formentlig den vanskeligste art at undersøge med hensyn til ynglebestand. Trods Hvepsevågen i sit ydre viser stor lighed med Musvågen$_s$ er der stor forskel i trækforhold, adfærd og fødevalg hos de to arter. I denne forbindelse er det særlig vigtigt at fremhæve Hvepsevågens skjulte levevis. Hvepsevågen ankommer normalt først til landet efter løvspring$_s$ med hovedtrækket i perioden ca.20.maj - 10.juni. I Århus amt optræder arten regelmæssigt på træk, men i stærkt varierende antal fra år til år. Større træk ses om foråret, når der er sammenfald mellem trækperiode og S-SØ vinde. Om efteråret ses få Hvepsevåger i amtet, fordi hovedtrækket ligger mere østligt i landet.
Straks efter ankomsten til ynglepladsen, der normalt er en større, ældre løvskov, ses parret i parringsflugt over territoriet. Parringsflugten synes at finde sted i et betydeligt kortere tidsrum end hos Musvåge. Modsat Musvågen er arten påfaldende tavs på ynglepladsen, så heller ikke det er en brugbar registreringsmetode. Ifølge egne undersøgelser synes aktiviteten at være størst om formiddagen og sidst på dagen, formentlig nøje afpasset med aktivitetsperioder hos byttedyrene, der fortrinsvis er hvepse/hvepsekager.
I perioden ultimo juli - primo august, hvor man af og til ser parret med unger på ynglepladsen, kan efterårstrækket allerede være påbegyndt. Det kan således også være vanskeligt at adskille yngle- og trækfugle om efteråret. I denne redegørelse af Hvepsevågens status i Århus amt er det kun. individer, der er iagttaget i perioden 10.juni til ca. 25.juli på optimale ynglepladser der er henregnet som sikre/formodede ynglefugle, alt efter iagttagelsesomstædighederne.
Der skal her rettes en stor tak til de personer, som har bidraget med oplysninger om Hvepsevågen i Århus amt.

Oplysninger om yngleforekomst indtil ca. 1965

På baggrund af de nævnte registreringsproblemer er det forståeligt, at ældre oplysninger om ynglefund er meget sporadiske. Datidens naturinteresserede har næppe alene overset arten, men også forvekslet den med Musvågen. Løppenthin (1967) nævner, at Hvepsevågen i 1800-tallet formentlig har været en sjælden ynglefugl i Jylland „ En sammenligning af de landskabelige ændringer, der har fundet sted gennem de sidste godt 100 år, giver dog al mulig grund til at antage, at arten næppe har været så sjælden som antaget af Løppenthin.
De sidste oplysninger om ynglende Hvepsevåger i amtet er fund af to reder i henholdsvis Frijsenborg skov og Ulstrup skov i 1883; rederne indeholdt hver 2 æg.
Holstein (1944) har en mere realistisk bestandsvurdering, idet han skriver, at Hvepsevågen er almindelig ynglefugl i Østjylland.
Som helhed for perioden gælder, at i ingen år er der registreret mere end 2 sikre ynglepar. Næsten alle ynglepladser fandtes på Nord Djursland. Der er registreret 5 ægkuld fordelt på 4 reder med 2 æg og 1 rede med 3 æg.

Yngleforekomst 1966-1986

Først i den sidste snes år, hvor interessen for de danske ynglefugles status har været stigende, er det påvist, at Hvepsevågen ikke er nær så sjælden en ynglefugl som tidligere antaget.
For Midtjylland skriver Møller (1970): "Bestanden skønnes at tælle 20-40 par, overvejende i løvskovsområdet øst for israndslinien". Arten synes at have tilpasset sig områdets store nåleskove. I årene frem til 1975 foreligger kun enkelte sikre ynglefund fra Midtjylland, men adskillige sommeriagttagelser er gjort spredt i områdets større skove. Meget tyder på, at disse sommergæster også har ynglet, hvilket senere iagttagelser viser, idet arten i 1980erne er fundet ynglende i de fleste større - især løvskove i Midtjylland. I dag huser den vestlige del af amtet mindst 15-16 par. Syd for Århus til Horsens fjord

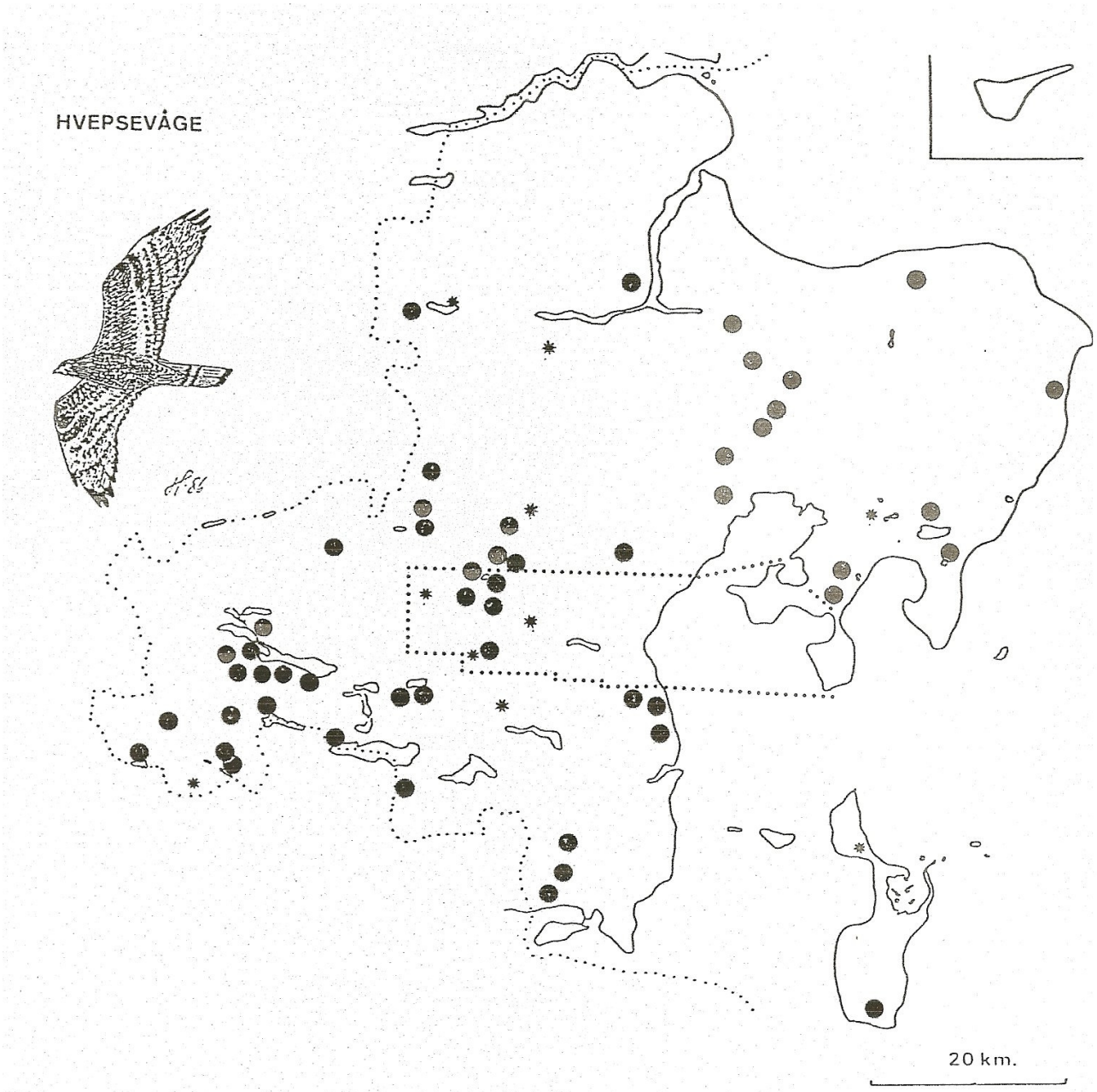

Figur 1.Udbredelse af Hvepsevåge i Århus amt. Kortet viser, hvor arten har ynglet eller formodet ynglet i mindst et af årene 198o-86. Stjerne angiver mulig ynglepar og stiplet linie viser, hvor samtlige skove er undersøgt for ynglende rovfugle i 1986. I alt ca. 52-62 par

er der blot registreret 6-7 par, men her er ynglebestanden formentlig betydeligt større. En god bestand findes i et større område VNV for Århus, med Frijsenborg skovdistrikt som tyngdepunkt for ynglebestanden, der nu tæller ca. 11-15 par. På Djursland må Hvepsevågen være overset som ynglefugl, ikke mindst på Norddjursland, hvor den tidligere er registreret i flere skove. Der kendes ca. 13 par, hvoraf de 7 par i et ret begrænset område i den vest lige del.

Foruden nævnte ynglebestande findes enkelte par i den øvrige del af amtet. På Samsø formodes mindst 1 par at yngle. Her så jeg i 1980 og 1983 1 par bringe føde til en bestemt del af Brattingsborg skov. I 1983 sås tillige regelmæsssigt 2 Hvepsevåger i Mårup skov på nordøen. Arten kan imidlertid fouragere langt fra redestedet, så dette "par" må tages med forbehold. Sammenfattende forholder det sig således, at vi i perioden 1980-85 årligt har haft kendskab til 14-16 par, hvorimod der i 1985 er registreret hele 25-31 par i amtet, Dette skyldes øget eftersøgning og ikke reel bestands-fremgang. På landsplan synes der kun at være små årlige bestandsædringer, hvor Hvepsevågen er fulgt nøje over en længere årrække.

Såfremt samtlige lokaliteter, hvor arter er set i yngletiden siden 1980 er ynglepladser , er den samlede, registrerede ynglebestand i Århus amt på 52-62 par (Fig.1).

I 1986 undersøgtes et større område for ynglende rovfugle henholdsvis vest for Århus, på Mols Hoved og Helgenæs (Fig.1). Herved registreredes ca. 5-8 par Hvepsevåger, alle i den vestlige del af området ved Århus . Disse resultater kan kun give et fingerpeg om artens forekomst og bestandstæthed i amtet. Mere rigtigt er det at se på de fundne bestandstæheder for andre undersøgelsesområder i Østjylland. Her er der gennemgående fundet 3-4 par pr./100 km^2 landområde og 0,3-0,5 par/pr. 100 ha skov. Hvis disse tal anvendes for Århus amt skulle der teoretisk yngle 160-260 par Hvepsevåger i amtet. Da de i Østjylland fundne bestandstætheder er ret ensartede og undersøgelsesområdernes ikke er udvalgte som specielt gode områder for arten, er en reel hvepsevågebestand på godt 200 par i Århus amt nok realistisk. Benyttes skovarealet som beregningsfaktor, hvilket dog ikke er realistisk fordi mange skove ikke er egnede for arten, får vi ca. 260 par.
Det er et interessant perspektiv hvis denne undersøgelse kun har kortlagt ca. 30% af den faktiske hvepsevågebestand i Århus amt. Det understreger hvor vanskelig en art vi har med at gøre.

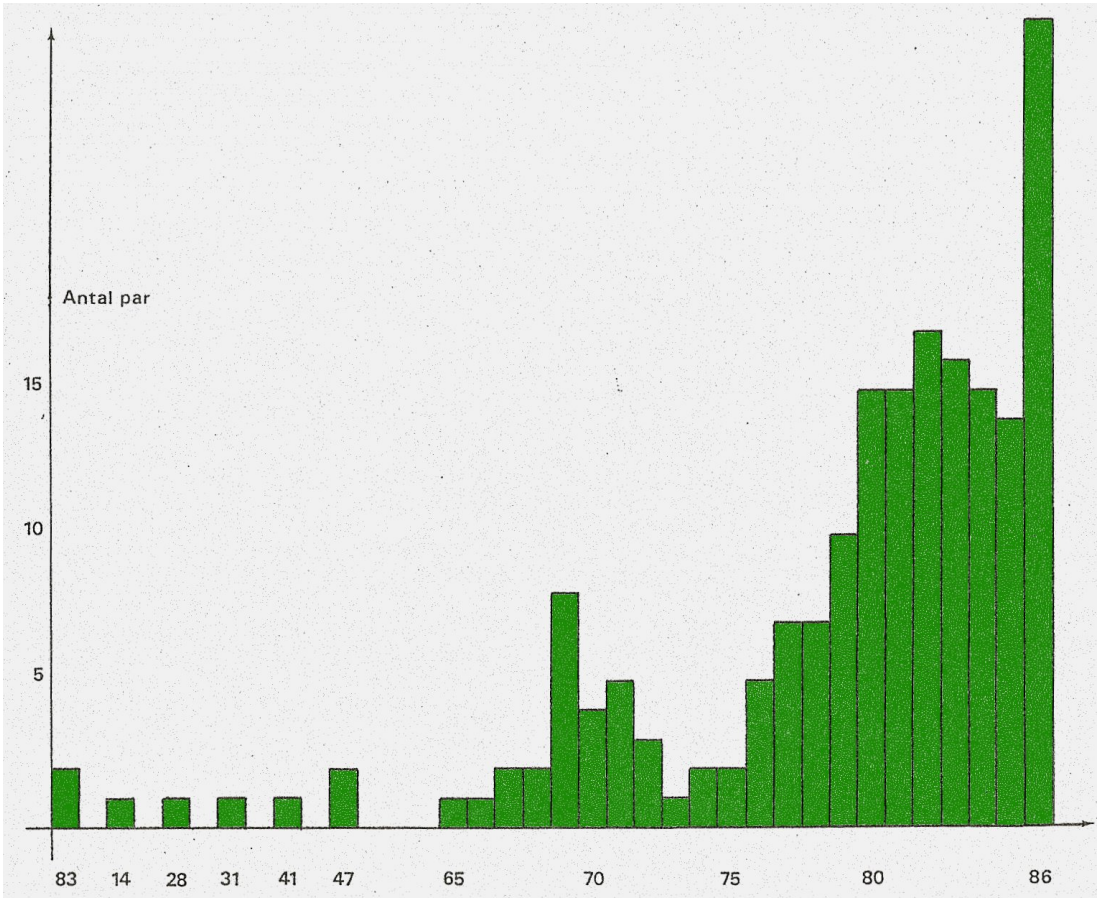

Fig.2. Udviklingen i antallet af registrerede yngleforekomster af Hvepsevåge i Århus amt 1983-1986. I perioden frem til 1947 er der udover nævnte kendskab til 1 par i 1916, 1917, 1930 og 1932.

Referencer.

Holstein, V. 1944: Hvepsevågen – København
Løppenthin, B. 1967: Danske ynglefugle i fortid og nutid. – Odense.
Møller, H.U.S.. 1970: Midtjyllands fugle.

Publiceret første gang i Accipiter 1987
Scannet for forfatter 2009